

Castrul roman de la Căsei

IOAN PISO, DAN ISAC, ALEXANDRU DIACONESCU, CORIOLAN OPREANU

Între 23 iulie—10 august 1980 s-a desfășurat campania de săpături în castrul roman de la Căsei (jud. Cluj), unde Em. Panaitescu executase săpături în perioada interbelică¹. A fost trasată o singură secțiune, S I (lungă de 97 m și lată de 1,50 m) perpendiculară pe latura de NE a castrului. Secțiunea a intersectat elementele de fortificație ale laturii nord-estice, barăcile din *praelentura dextra* și, de asemenea, *via principalis*, ajungând pînă în *latus dextrum praetorii*. Din păcate, în exteriorul castrului, secțiunea nu a putut fi prelungită pentru a urmări în întregime sistemul de șanțuri, datorită lucrărilor agricole. De asemenea, datorită ploilor abundente, pinza freatică s-a ridicat foarte mult, împiedicînd urmărirea nivelurilor mai adînci din zona elementelor de fortificație. Cu toate acestea s-a reușit identificarea sub nivelul roman a unei locuiri preistorice.

Secțiunea a identificat o fază de pămînt și una de piatră a fortificației. Datorită greutatea de care am amintit, din faza de pămînt au putut fi urmărite doar începuturile a două șanțuri: cel exterior, peste care se suprapune șanțul castrului de piatră și care iese în dreptul metrelui 5,75 (v. fig. 1), respectiv un altul interior care ține de la m 10,35 pînă la m 12,25. Precizăm că fundul celor două șanțuri nu a putut fi atins. Tot corespunzător fazei de pămînt, între m 21—28, a fost identificat un strat de bolovani de riu și lespezi sfărîmate, constituind probabil *via sagularis* a cărei rigolă apare la m 28,25—29. Lățimea neobișnuită pentru un astfel de drum se poate datora amenajării deasupra acestuia a *agger*-ului fazei de piatră.

În faza de piatră șanțurile anterioare au fost astupate, iar zidul a fost așezat în porțiunea dintre ele. Din motivele mai sus amintite, săpătura nu a putut preciza forma și dimensiunile șanțului fazei de piatră. Șarpanta interioară a acestuia iese în dreptul m 5,25, șanțul fiind umplut cu dărîmătura zidului și cu nisip aluvionar provenit din inundații. Între acesta și zid se găsește o bermă lată de 3,25 m. Zidul castru-

lui, cu o lățime de 1,30 m, are pe cele două fețe cîte un rînd de pietre de carieră, iar în mijloc un emplecton din piatră sfărîmată amestecată cu mortar. Secțiunea noastră a intersectat incinta între doi contraforți, element constructiv pus în evidență de săpăturile anterioare. În faza de piatră în spatele zidului a fost așezat un *agger* lat de aproximativ 11 m. El este alcătuit dintr-un pămînt lutos gri cu pigmenți ruginii, avînd de altfel aceeași culoare și consistență cu stratul preroman. Valul are un miez format dintr-un pămînt gras, brun închis. Am putut sesiza în *agger* la nivelul bazei zidului o dungă de mortar și nisip, reprezentînd probabil nivelul de construcție al zidului. Corespunzător fazei de piatră am identificat două *viae sagulares* suprapuse, late de aproximativ 3 m și alcătuite din bolovani și pietriș.

În *praelentura dextra* secțiunea a pus în evidență existența a două faze de construire și locuire a barăcilor.

În prima fază au fost identificate un număr de 5 barăci, orientate paralel cu *via principalis* care a fost surprinsă între m 82—87,52. Acestea aveau zidurile din lemn și chirpic, fiind ulterior demolate, astfel încît în profil au apărut doar urmele unor ziduri scoase. O baracă este cuprinsă între patru asemenea gropi, delimitînd între ele două spații late de 3,30 m și unul lat de 1,25 m, reprezentînd două încăperi și un coridor (*contubernium, jumentum, armamentarium* cu probabilitate). Această situație se repetă de cinci ori, cu mențiunea că primele două barăci sînt lipite, urmînd apoi un *interstilium* între m 48,50—54, iar în continuare alte trei barăci. În mod logic, situația ar trebui să se repete și în *praelentura sinistra*, astfel încît putem aprecia că în prima fază *praelentura* avea 10 barăci. Depunerile de locuire în barăcile primei faze au fost probabil înlăturate cu ocazia demolării lor, astfel încît acest nivel conține puține materiale arheologice. Doar în primele două barăci s-a putut observa un strat subțire de cărbune și chirpic ars.

După scoaterea zidurilor primei faze și nivelarea întregii suprafețe de locuire, aceasta a fost acoperită cu un lut gri cu pete galbene. Este cu siguranță o amenajare, dată fiind raritatea materialului arheologic recoltat din acest strat.

¹ Pentru săpăturile din 1926—1929 vezi Em. Panaitescu, BSH, 15, 1929, p. 73—82; idem, ACMIT, 2, 1929, p. 323—327. Reluarea săpăturilor s-a făcut de către Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca în colaborare cu Muzeul de istorie din Dej.

Din faza a doua de locuire nu am identificat ziduri și nici urme de scoatere a lor. În această fază a fost probabil modificată dispunerea barăcilor. În schimb, *via principalis* corespunzătoare celei de-a doua faze se suprapune pe cea anterioară. Ca și precedentă, ea este alcătuită dintr-un strat de pietriș și lespezi sfărimate, fiind însă mai lată (6,50 m). La partea superioară a lentilei de pietriș a fost amenajat un strat de lespezi plate, pe o lățime de circa 3 m. În extremitatea sud-vestică a lentilei de pietriș au fost găsite două blocuri mari, atent fasonate, neprinse cu mortar și dispuse paralel cu drumul. Acestea constituiau poate baze de piloni ce flancau *via principalis*.

În barăcile fazei a doua nu au putut fi identificate eventualele etape intermediare de locuire. În medie, între adâncimea de 0,25 și 0,75 m, corespunzător acestei faze a fost recoltat un bogat material arheologic, mai abundent la extreme. La jumătatea distanței dintre *via principalis* și *via sagularis*, între m 49–52, a fost identificat un drum de pietriș. Existența sa ar putea pleda o dată în plus pentru o orientare diferită a barăcilor în faza a doua.

Stratul de dărîmătură postromană conține relativ puține tegule, piatră sau mortar, aici însă stratigrafia a fost deranjată de arătură, materialele romane apărînd pînă la suprafață.

O atenție deosebită merită cele două cuptoare surprinse de secțiune în profilul opus celui prezentat în fig. 1. Ele au laturile delimitate de tegule în picioare, fiind așezate pe o bază de bolovani de rîu. Cuptoarele sînt adîncite în amenajarea de lut galben-cenușiu care precede faza a doua de locuire în barăci, căreia îi și aparțin de fapt cele două cuptoare.

Materialul arheologic recoltat este cel obișnuit pentru un castru roman: ceramică provincială și de import, ceramică dacică lucrată cu mîna,

arme, monede, fibule precum și alte obiecte din fier și bronz, o tegulă cu ștampile *CIB* și un fragment de inscripție.

DAS RÖMISCHE LAGER VON CAȘEI (KR. CLUJ)

ZUSAMMENFASSUNG

Wo in der Zeitspanne zwischen den beiden Weltkriegen Em. Panaitescu Ausgrabungen durchgeführt hatte (ACMIT, 2, 1929, S. 323–327; BSH, 15, 1929, S. 73–82), wurden 1980 die archäologischen Ausgrabungen wiederaufgenommen.

Dabei wurde in der *praetentura dextra* ein 97 m langer Schnitt (S I; siehe Abb. 1) ausgeführt, der das Vorhandensein einer Erd- und einer steinernen Phase hervorwies, sowie das zweier Wohntappen in Baracken. Obwohl wegen des Grundwassers im Bereiche der Befestigungsanlagen eine Vertiefung der Ausgrabung einfach ausgeschlossen war, konnten jedoch zwei Gräben des Erdlagers sowie auch eine Anzahl von 5 Baracken der 1. Wohntappe gesichtet werden.

Bei der steinernen Phase wurde der *agger* zusammen mit der umliegenden Mauer und ein Teil des entsprechenden Grabens entdeckt. In der *praetentura dextra* wurden die Baracken der 2. Wohntappe unterschiedlich orientiert, so daß der Schnitt keine Mauer sondern nur einen abtrennenden, der *via principalis* parallel verlaufenden Weg, durchkreuzte.

ABBILDUNGSVERZEICHNIS

Abb. 1. Cășei. S. I, Profil SE: 1 Steriler gelber Lehm; 2 Schwarzer Lehm, steril von archäologischem Standpunkt aus; 3 Grauer Lehm mit rostfarbigen Pigmenten; 4 Dunkelbraune fette lehmige Erde; 5 Gelber Lehm für Füllung; 6 Sandige graue lockere Erde mit Brennsuren und angebranntem, reich an archäologischem Material; 7 Trümmer der Mauer; 8 Gelb-rötlicher aluvionärer Sand; 9 Nachrömische Trümmer und moderner Humus; 10 Gelber aluvionärer Sand (neuere Überschwemmungen); 11 Braun-rötliche Erde mit Brandspuren und angebranntem Lehm; reich an archäologischem Material (Wohnen in Baracken der zweiten Phase); 12 Grauer Lehm, vermischt mit gelb (Füllung); 13 Schotter; 14 Kies, Sand; 15 Angebrannter Lehm und Brandspuren; 16 Ziegel; 17 Mörtel; 18 Gestein; 19 Angebrannter Lehm und Brandspuren aus vorrömischer Schicht; 20 Linse aus zitrongelbem Lehm.

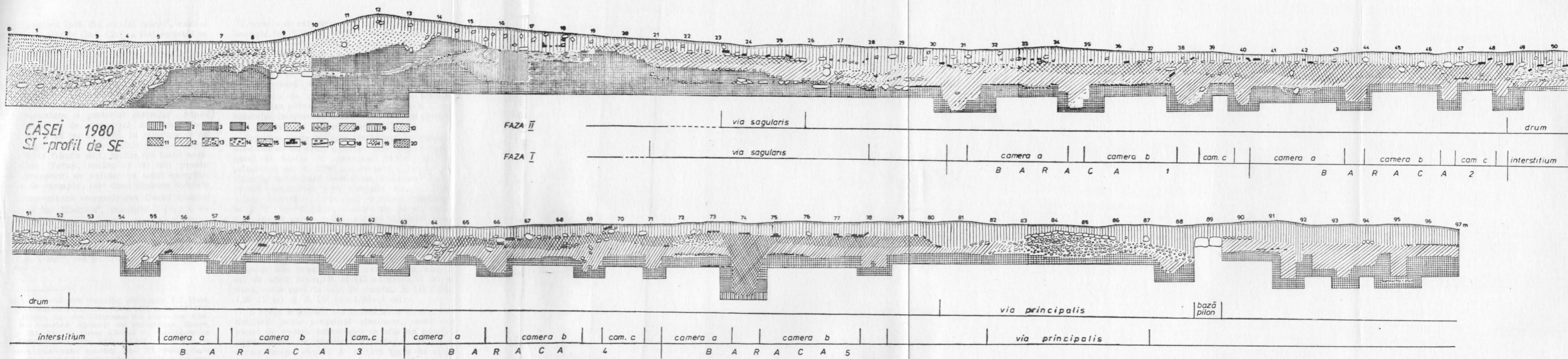

Fig. 1. Căseii. S.I., profilul de SE; 1 lut galben steril; 2 lut negru steril din punct de vedere arheologic; 3 lut gri cu pigmenți ruginii; 4 pământ lutos gras brun închis; 5 lut galben de amenajare; 6 pământ nisipos afinat gri, cu urme de arsură și chirpic, bogat în material arheologic; 7 dărâmtura zidului; 8 nisip aluvionar galben-roșcat; 9 dărâmtură postromană și humus modern; 10 nisip aluvionar galben (inundații recente); 11 pământ brun-roșcat cu urme de arsură și chirpic, bogat în material arheologic (locuirea în barăcile fazei a doua); 12 lut gri amestecat cu galben (amenajare); 13 pietriș; 14 prundiș, nisip; 15 chirpic și arsură; 16 tegule 17 mortar; 18 pietre; 19 chirpic și arsură din nivelul preroman; 20 lentila de lut galben citrin.